یادداشت

شانس ایران در مذاکرات

جعفر قنادباشی
تحلیلگر سیاست خارجی

دیدگاه‌ها و مطالبی که آقایان درباره مذاکرات مطرح می‌کنند نشانه‌هایی از حرکت به سوی پیشرفت است اما مساله مهم این است که مسائل اصلی در این مذاکرات حل و فصل شود. به هرحال در رسانه و در صحبت‌ها همیشه افرادی که اظهارنظر می‌کنند سعی می‌کنند خوش‌بینانه اظهار نظر کنند و طبیعتا این خوش‌بینی‌ها بر روند مذاکرات اثر دارد و حتی بخشی از مذاکرات است اما مساله مهم همان‌طور که گفتم این است که ما به خواسته بحق خود یعنی برداشته شدن تحریم‌ها برسیم و مانع اصلی در مسیر مذاکرات برداشته شود. به نظر من خوش‌بینی که الان حاصل شده را باید یک گام مثبت و نشانه‌ای مبنی بر اینکه توافق امکان‌پذیر است، بدانیم. اگرچه همواره وقتی پای تصمیم‌گیری اصلی رسیده‌ایم، دیده‌ایم که آمریکایی‌ها به خاطر فشار صهیونیست‌ها یا نیرنگ درونی خودشان سر برنگاه مواضع مخالف آنچه نشان داده‌اند را اتخاذ کرده‌اند. نکته دیگری که باید در نظر گرفت شرایط جهانی است. الان با توجه به جنگ اوکراین که معادلات را به هم ریخته، شرایط جهانی تغییر پیدا کرده است. یعنی اروپایی‌ها دیگر نمی‌توانند امیدوار باشند که با ادامه فشارها علیه ایران آن نتایجی که می‌خواهند را حاصل کنند. این به نفع ما است. ما قبل از این ۴۰۱ دو کشور انگلیس و فرانسه علیه ما پافشاری می‌کردند. این دو کشور هم الان به دلیل جنگ اوکراین و این تحریم‌ها و بحران انرژی نمی‌توانند فشار بیاورند لذا می‌توان گفت که الان هر ۵ کشور ۴۰۱ به نوعی با ما همسو شده‌اند و این همان چیزی است که ما می‌خواهیم و نیاز داریم. ما مقاومت کردیم، تسلیم نشدیم و الان دیگر شرایط بسیار خوبی حاصل شده که به ما کمک می‌کند. ما اگر امیدوار هستیم به حرف این و آن نیست، ما به دو موضوع امیدوار هستیم. اول مقاومت مردم خودمان که جدا مقاومت کردند و دوم شرایطی که در جهان ایجاد شده است و آنها را تضعیف کرده است. امیدوار هستیم. نقطه امید ما در اینها است و می‌دانیم که اروپایی‌ها دیگر درصدد همسویی با آمریکایی‌ها نیستند ولو اینکه بایدن هم سر کار است. در زمان ترامپ، ترامپ آنها را تهدید می‌کرد تا همسو باشند اما الان اینطور نیست.

فراسو

تد کروز:

دولت بایدن به هر قیمتی به دنبال توافق با ایران است

یک سناتور برجسته آمریکایی با انتقاد از تلاش‌ها برای حصول توافق در وین مدعی شد که دولت بایدن به هر قیمتی به دنبال توافق هسته‌ای با ایران است. به گزارش ایسنا، تد کروز سناتور جمهوری‌خواه از ایالت تگزاس آمریکا در گفت‌وگو با روزنامه اورشلیم پست به انتقاد از مذاکرات دولت جو بایدن (رئیس جمهور آمریکا) در وین برای حصول توافقی با ایران بر سر احیای برجام پرداخت. تد کروز گفت: متاسفانه دولت بایدن به دنبال یک توافق (با ایران) است و متاسفانه آن‌ها نشان داده‌اند که مایلند هر امتیازی بدهند، حتی اگر این کار امنیت و ایمنی اسرائیل را نابود کند، حتی اگر امنیت و ایمنی آمریکا را برهم بزند. وی در ادامه بدون اشاره به زیاده‌خواهی‌ها و کارشکنی‌های واشنگتن در مذاکرات وین که منجر به ایجاد وقفه در گفت‌وگوها شده است، مدعی شد که آنچه به‌طور موقت موجب توقف این گفت‌وگوها شده، خواسته‌های اغراقی و رادیکال ایرانی‌ها است. این سناتور جمهوری‌خواه با اشاره به برخی گزارش‌ها مبنی بر خواست ایران برای خروج نام سپاه پاسداران از فهرست تروریستی آمریکا گفت: خوشبختانه همین یک هفته پیش در سنا به طرح بافی مادن نام سپاه در فهرست تروریستی رای دادم. این مصوبه یک پیروزی قاطع برای هر دو حزب دموکرات و جمهوری‌خواه است که با اتفاق نظر و رای اکثریت دو حزب به تصویب رسید. وی همچنین به اصلاحیه پیشنهادی خود در این مصوبه برای باقی ماندن تحریم‌های مرتبط با تروریسم علیه سپاه پاسداران اشاره کرد و در ادامه اظهارات خصمانه خود افزود: من امیدوارم که این کار موجب توقف حصول توافق شود اما متاسفانه فکر می‌کنم که کاخ سفید بایدن به هر قیمتی به دنبال یک توافق (با ایران) است. تد کروز که همواره مواضعی ضد ایرانی دارد و از مخالفان برجام بوده است، همچنین اظهار داشت: دولت بایدن به واسطه روسیه که دشمن ماست، با ایران که دشمن ماست مذاکره کرده است و دشمنان ما بر سر یک میز در حال مذاکره با آمریکا هستند تا به توافقی دست یابند که به اسرائیل و آمریکا آسیب خواهد زد. به ادعای او، دولت واشنگتن به منظور ترغیب مسکو برای تلاش در جهت دستیابی به توافق بر سر برجام در بحبوحه تحریم روسیه، مبلغ ۱۰ میلیارد دلار در اختیار این کشور (روسیه) قرار داده است. این سناتور آمریکایی با طرح ادعاهایی واهی و ساختگی درباره فعالیت‌های سپاه پاسداران علیه شهروندان آمریکایی در منطقه باز هم به مخالفت با خواست ایران برای خارج شدن نام سپاه از فهرست تروریستی آمریکا پرداخت و گفت: چرا در شرایطی که به گفته وزیر امور خارجه بلینکن ما هماینه دو میلیون دلار برای محافظت از مقامات پیشین، از جمله مایک پمپئو (وزیر امور خارجه سابق آمریکا) هزینه می‌کنیم، می‌بایست با افرادی که گفته‌اند قصد آسیب زدن به مقامات ما را دارند مذاکره کنیم؟ در حالیکه آنها (ایران) همچنان گفته‌اند دست از تلاش علیه مقامات سابق شما و گرفتن انتقام برنمی‌داریم.

باسخ ایران چیست

گفتنی است این ادعاها در حالی مطرح می‌شود که سعید خطیب‌زاده سخنگوی وزارت امور خارجه ایران در نشست خبری روز دوشنبه خود در پاسخ به سوالی درباره نتایج سفر امریکه مورا هاهنگ کننده مذاکرات وین به تهران و دیدار با وزیر امور خارجه کشورمان تاکید کرد که مذاکرات وین متوقف نشده است و تهران منتظر تصمیم سیاسی واشنگتن است. وی اظهار داشت: مذاکرات جدی در طول این سفر و معطوف به نتیجه و همراه با ابتکارات خاص از طرف ایران انجام شد. اگر طرف آمریکایی درخصوص برخی راه‌حل‌هایی که پیشنهاد شد، پاسخ دهد ما می‌توانیم در موقعیتی قرار بگیریم که همه طرف‌ها برای انجام توافق به وین برگردند. خطیب زاده تصریح کرد: اگر امروز آمریکا تصمیم سیاسی خود را بگیرد و اعلام کند، می‌توانیم گام مهمی را در راستای پیشرفت مذاکرات وین برداریم.

مهدی پازوکی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

اصلاحات اقتصادی و برجام بدون تصویب FATF ممکن نیست

برای اصلاحات اقتصادی باید انحصار را از بین برد

تعامل با جهان فاکتور مهم اصلاحات اقتصادی است

دولت برای جراحی اقتصادی باید مخارج اضافی خود را کم کند

برجام بدون اف ای تی اف نتیجه‌ای ندارد

آرمان ملی - احسان انصاری: اصلاحات اقتصادی مستلزم رعایت چه مسائلی است؟ آیا اصلاحات اقتصادی که دولت آغاز کرده در مسیر صحیحی حرکت می‌کند؟ «آرمان ملی» برای پاسخ به این سؤالات با دکتر مهدی پازوکی اقتصاددان گفت‌وگو کرده است. پازوکی معتقد است: «کسانی امروز مدعی اصلاحات اقتصادی هستند که تا دیروز با اصلاحات کوچک اقتصادی مخالف بودند و آن را پدیده‌ای نئولیبرالیستی می‌خواندند. این در حالی است که نئولیبرالیسم اصلا وجود خارجی ندارد. این افراد برای اینکه مخالفان خود را ساکت کنند هر مخالفی که اظهارنظر کند را به نئولیبرال بودن متهم می‌کنند. این افراد برای اینکه مخالفان خود را ساکت کنند هر مخالفی که اظهارنظر کند را به نئولیبرال بودن متهم می‌کنند. اگر ما به دنبال اصلاحات اقتصادی هستیم را از این ببریم. در اقتصاد ایران پدیده‌ای به نام خصولتی‌ها وجود دارد. کشور را با شعار و وعده نمی‌توان مدیریت کرد، بلکه مدیریت کشور نیازمند تدبیر و عقلانیت است. یکی از الزامات اصلاحات اقتصادی این است که افراد شایسته را در مسندهای کلیدی مورد استفاده قرار بدهیم». در ادامه ماحصل این گفت‌وگو را می‌خوانید.

اصلاحات اقتصادی که دولت آقای رئیسی به دنبال آن است مستلزم رعایت چه مسائلی است؟ آیا رویکردی که دولت در راستای اصلاحات اقتصادی در پیش گرفته را صحیح و عقلایی می‌دانید؟

در این موضوع که اقتصاد ایران مشکل دارد و نیاز به اصلاحات دارد، تردیدی وجود ندارد و همه اقتصاددانان در این زمینه متفق‌القول هستند. با این وجود جراحی اقتصادی به جراح حاذق نیاز دارد. نمی‌توان اقتصاد کشور را به دست کسانی داد که از تجربه و تخصص کافی برخوردار نیستند. تجربه و تخصص نیز به مرور زمان به دست می‌آید و نمی‌توان اقتصاد کشور را به دست کسانی سپرد که تازه از دانشگاه فارغ‌التحصیل شده‌اند و به آنها بگویید اقتصاد را جراحی کنند. اگر اقتصاد بیمار را به طبیبی سپرد که از تجربه و تخصص کافی برخوردار نیست، این احتمال وجود دارد که بیمار به کما برود و یا منجر به مرگشان شود. نکته مهم دیگر اینکه جراحی باید از دولت آغاز شود و نه از سفره مردم. اینکه اقتصاد ایران به سمت رقابتی شدن حرکت کند، مورد تأیید همه اقتصاددانان است و توصیه می‌شود که دولت در چنین مسیری حرکت کند. اگر دولت می‌خواهد جراحی اقتصادی انجام دهد، باید این جراحی را با کاهش مخارج دولت و از درون دولت آغاز کند. از سوی دیگر بودجه برخی دستگاه‌ها نیز باید تعدیل شود و در برخی موارد کاهش پیدا کند. به عنوان مثال بودجه مجلس شورای اسلامی، مجمع تشخیص مصلحت نظام نیاز به تعدیل دارد که دولت باید در این زمینه اقدام کند. اگر به بودجه مجلس شورای اسلامی در دو سال گذشته دقت کنیم، متوجه می‌شویم که بودجه مجلس در سال ۱۳۹۸ که در حدود ۵۷۱ میلیارد تومان بوده، در شرایط کنونی به بالای ۳ هزار میلیارد تومان رسیده است. چه اتفاقی رخ داده که در طول این دو سال بودجه مجلس تا به این اندازه افزایش داشته است؟ به همین دلیل من معتقدم جراحی اقتصادی باید از بودجه آغاز شود و مخارج غیرضروری دولت را کاهش بدهد.

> اگر اقتصاد بیمار را به دست طبیبی سپرد که از تجربه و تخصص کافی برخوردار نیست این احتمال وجود دارد که بیمار به کما برود یا منجر به مرگ وی شود. نکته مهم دیگر اینکه جراحی باید از دولت آغاز شود و نه از سفره مردم. اینکه اقتصاد ایران به سمت رقابتی شدن حرکت کند مورد تأیید همه اقتصاددانان است و توصیه می‌شود که دولت در چنین مسیری حرکت کند. اگر دولت می‌خواهد جراحی اقتصادی انجام دهد باید این جراحی را با کاهش مخارج دولت و از درون دولت آغاز کند

دولت در شرایطی اصلاحات اقتصادی را آغاز کرده که هنوز کشور در تحریم قرار دارد. آیا شرایط تحریم‌ها اصلاحات اقتصادی را سخت نمی‌کند و آیا بهتر نبود دولت صبر می‌کرد تا تکلیف برجام و تحریم‌ها مشخص می‌شد و سپس دست به اصلاحات اقتصادی می‌زد؟

اصلاحات اقتصادی نیاز به سرمایه اجتماعی دارد و سرمایه اجتماعی نیز زمانی تقویت می‌شود که با جهان تعامل سازنده و مثبتی داشته باشیم. ما باید بپذیریم که برجام به بود ماست و در شرایطی که دشمنان ما تلاش می‌کنند ما را در عرصه‌های بین‌المللی منزوی کنند ما باید به این درک برسیم که روابط منطقی و مثبت با جهان می‌تواند به اقتصاد کشور کمک کند. نماینده سازمان ملل در زمینه حقوق بشر که در تهران به سر می‌برد عنوان می‌کند که ۱۲۰ میلیارد دلار از پول‌های ایران به‌واسطه تحریم‌ها بلوکه شده است، به همین دلیل تحریم‌ها باید هرچه زودتر برداشته شود این در حالی است که ما تا پیش از این فکر می‌کردیم رقم پول‌های بلوکه‌شده ایران کمتر از این رقم بوده است. امروز صنعت نفت ایران برای اینکه بتواند جایگاه خود را در انرژی جهان به دست بیاورد، نیاز به سرمایه‌گذاری خارجی دارد به همین دلیل باید چالش هسته‌ای با غرب پایان گیرد و در زمینه برجام به توافق برسیم. نکته مهم در این زمینه پذیرش اف ای تی اف است. هنگامی که ما برجام را پذیرفتیم اگر اف ای تی اف را نپذیرفته باشیم، نمی‌توانیم به‌خوبی مراودات اقتصادی خود را انجام بدهیم. اگر ما اف ای تی اف را نپذیریم، امکان اینکه سیستم بانکی ما با جهان ارتباط داشته باشد از بین می‌رود. به همین دلیل پذیرش اف ای تی اف به سود ما خواهد بود. به نظر می‌رسد برخی از چنین وضعیتی به دلیل اینکه منافع آنها را تأمین می‌کند حمایت می‌کنند. یکی از مهم‌ترین فاکتورهای اصلاحات اقتصادی ارتباط مثبت و سازنده با جهان است. در چنین شرایطی است که اعتماد عمومی در جامعه روزبه‌روز افزایش پیدا می‌کند. هنگامی که ما یک اقتصاد بسته داشته باشیم امکان ندارد که بتوانیم بر مشکلات اقتصادی فائق بیاییم.

چگونه می‌توان در جراحی اقتصادی سرمایه اجتماعی را افزایش داد؟

هنگامی سرمایه اجتماعی افزایش پیدا می‌کند که مردم بدانند اصلاحات اقتصادی درنهایت به سود آنهاست. هنگامی که رابطه ایران با کشورهای منطقه و جهان بهبود پیدا کند، می‌توانیم بازارهای صادراتی منطقه را به دست بیاوریم و در مرحله بعدی وارد بازارهای جهانی شویم. هنوز برنامه هفتم توسعه تدوین نشده و من امیدوارم این اتفاق در سال جاری رخ بدهد. دولت باید این نکته را در نظر داشته باشد که افزایش قیمت کالاها پیامدهایی به همراه خواهد داشت. اینکه نیز زمانی تقویت می‌شود که با جهان تعامل سازنده داشته باشیم. ما باید بپذیریم که برجام به سود ماست و در شرایطی که دشمنان ما تلاش می‌کنند ما را در عرصه‌های بین‌المللی منزوی کنند ما باید به این درک برسیم که روابط منطقی و مثبت با جهان می‌تواند به اقتصاد کشور کمک کند. نماینده سازمان ملل در زمینه حقوق بشر که در تهران به سر می‌برد عنوان می‌کند که ۱۲۰ میلیارد دلار از پول‌های ایران به‌واسطه تحریم‌ها بلوکه شده است، به همین دلیل تحریم‌ها باید هرچه زودتر برداشته شود این در حالی است که ما تا پیش از این فکر می‌کردیم رقم پول‌های بلوکه‌شده ایران کمتر از این رقم بوده است. امروز صنعت نفت ایران برای اینکه بتواند جایگاه خود را در انرژی جهان به دست بیاورد، نیاز به سرمایه‌گذاری خارجی دارد به همین دلیل باید چالش هسته‌ای با غرب پایان گیرد و در زمینه برجام به توافق برسیم. نکته مهم در این زمینه پذیرش اف ای تی اف است. هنگامی که ما برجام را پذیرفتیم اگر اف ای تی اف را نپذیرفته باشیم، نمی‌توانیم به‌خوبی مراودات اقتصادی خود را انجام بدهیم. اگر ما اف ای تی اف را نپذیریم، امکان اینکه سیستم بانکی ما با جهان ارتباط داشته باشد از بین می‌رود. به همین دلیل پذیرش اف ای تی اف به سود ما خواهد بود. به نظر می‌رسد برخی از چنین وضعیتی به دلیل اینکه منافع آنها را تأمین می‌کند حمایت می‌کنند. یکی از مهم‌ترین فاکتورهای اصلاحات اقتصادی ارتباط مثبت و سازنده با جهان است. در چنین شرایطی است که اعتماد عمومی در جامعه روزبه‌روز افزایش پیدا می‌کند. هنگامی که اعتماد بسته داشته باشیم امکان ندارد که بتوانیم بر مشکلات اقتصادی فائق بیاییم.

چگونه می‌توان در جراحی اقتصادی سرمایه اجتماعی را افزایش داد؟

هنگامی سرمایه اجتماعی افزایش پیدا می‌کند که مردم بدانند اصلاحات اقتصادی درنهایت به سود آنهاست. هنگامی که رابطه ایران با کشورهای منطقه و جهان بهبود پیدا کند، می‌توانیم بازارهای صادراتی منطقه را به دست بیاوریم و در مرحله بعدی وارد بازارهای جهانی شویم. هنوز برنامه هفتم توسعه تدوین نشده و من امیدوارم این اتفاق در سال جاری رخ بدهد. دولت باید این نکته را در نظر داشته باشد که افزایش قیمت کالاها پیامدهایی به همراه خواهد داشت.

شرایط کشور در وضعیت کنونی با توجه به مشکلات کشورهای همسایه را توضیح دهید؟

در روابط بین‌الملل اصلی وجود دارد مبنی بر اینکه تمایل به توسعه روابط با کشورهای همسایه باید دوطرفه باشد. متاسفانه زمانی که این امر از یک طرف در دستور کار قرار گیرد نمی‌تواند به نتیجه برسد و ضرورت همواره طرفین به این امر علاقه نشان دهند. این یکی از مواردی است که سبب شده تا ایران نتواند با برخی از همسایگان خود روابط حسنه‌ای برقرار کند. باید توجه داشت اینکه یک کشور عنوان کند می‌خواهد با همسایگان خود روابط خوبی داشته باشد، یک شبه و بدون مقدمه محقق نخواهد شد. در اینجا باید شرایط توسعه همکاری‌ها فراهم شود و پس از آن به سمت بهبود روابط گام برداشت. از سوی دیگر باید توجه داشت که ۹ ماه از استقرار دولت جدید در ایران می‌گذرد و آمد و قدرت ارتش نیز در این میان تاثیرگذار بود و سبب شد تا عمران خان نتواند به کار خود ادامه دهد. مشخصا شهباز شریف نیز تا مستقر شود و بخواهد سیاست‌های جدید خود را اعمال کند، زمان زیادی نیاز دارد و به همین علت نمی‌توان در خصوص روابط ایران و پاکستان نیز در این برهه زمان نتیجه گیری خاصی کرد.

> تحولات رخ داده در پاکستان و تغییر دولت در این کشور هیچ ارتباطی با ایران نداشته و برخلاف سیگنال‌های اشتباهی که ارسال می‌شود ارتباطی میان ایران و کنار رفتن دولت عمران خان وجود ندارد. باید توجه داشت که در پاکستان به علت مشکلات داخلی از یک سو و زاویه‌ای که میان دولت این کشور و آمریکا ایجاد شد، دولت نتوانست به اهداف خود برسد و شاهد روی کار آمدن شهباز شریف بودیم. در پاکستان یکسری مشکلات اقتصادی و سیاسی از درون به‌وجود مشخصا در این باره زمانی، پیاده‌سازی سیاست‌ها کمی سخت خواهد بود و دولت حداقل نیاز دارد تا شهریورماه در این راستا تلاش‌های خود را تداوم بخشد و پس از آن انتظار کسب نتیجه داشت. روابط بین‌الملل و سیاست خارجی هر کشور در بلندمدت و با توجه به عوامل متعدد شکل می‌گیرد و در همین راستا اگر تغییری در سیاست خارجی ایران در قبال همسایگان به‌وجود آمده است، نتیجه آن در بازه زمانی بلندمدت‌تری مشاهده می‌شود.

ارزیابی شما به صورت مصداقی در مورد رابطه کشورهای همسایه با ایران چگونه است؟

در دولت سیزدهم دو کشور ترکمنستان و جمهوری آذربایجان روابط خود را با ایران تلطیف کرده و بنا به دلایلی به دنبال این هستند که تنشی میان آنها و ایران نباشد. فارغ از اینکه چه دلایلی در این میان دخیل بوده است اما مشخصا این اتفاق می‌تواند نتایج مثبتی برای طرفین داشته باشد. از سوی دیگر ما با کشوری همچون افغانستان مواجه هستیم که به‌واسطه حکومت طالبان و تسلط آنها بر پایتخت افغانستان به صورت کلی وضعیتی ملتهب دارد و در چنین شرایطی که یک کشور درپی‌ثباتی کامل قرار دارد و قدرت مرکزی در آن وجود ندارد، ارتباط برقرار کردن با آن سخت می‌شود. به همین علت ایران با افغانستان کج دار و مریز رفتار می‌کند. این مراعات کردن به این علت است که ایران به دنبال یک راه‌حلی در قبال افغانستان است تا بتواند به صورت مسالمت‌آمیز با این کشور وارد رابطه شود و مشکلات و اختلافات را حل و فصل کند. همین اتفاق نیز در عراق به شکل دیگری در حال رقم خوردن است و آنها از پیش از انتخابات ایران به دنبال برگزاری انتخابات و تعیین دولت هستند اما تا به امروز چنین امری محقق نشده و سبب شده تا عراق نیز در یک بی‌ثباتی سیاسی در عمل گرفتار شود و همین امر سبب شده تا روابطش تا حدودی با ایران نیز تحت الشعاع قرار گیرد. این خلأ دولت در عراق سبب شده تا خود عراقی‌ها نیز با مشکلاتی مواجه شوند و مشخصا تا زمانی که در این کشور یک اجماع سیاسی شکل نگیرد نمی‌توان در این خصوص نیز اقدامی انجام داد. باید توجه داشت که پرونده روابط ایران و عراق به نهادهای دیگر در ایران مربوط است. تقریبا در پاکستان نیز یک مشکل سیاسی مشابه به‌وجود آمده که روابط دو کشور را در هاله‌ای از ابهام قرار داده است. با این وجود باید توجه داشت که تحولات رخ داده در پاکستان و تغییر دولت در این کشور هیچ ارتباطی با ایران نداشته و برخلاف سیگنال‌های اشتباهی که ارسال می‌شود ارتباطی میان ایران و کنار رفتن دولت عمران خان وجود نداشت. باید توجه داشت که در پاکستان به علت مشکلات داخلی از یک سو و زاویه‌ای که میان دولت این کشور و آمریکا ایجاد شد، دولت نتوانست به اهداف خود برسد و شاهد روی کار آمدن شهباز شریف بودیم. در پاکستان یکسری مشکلات اقتصادی و سیاسی از درون به‌وجود آمد و قدرت ارتش نیز در این میان تاثیرگذار بود و سبب شد تا عمران خان نتواند به کار خود ادامه دهد. مشخصا شهباز شریف نیز تا مستقر شود و بخواهد سیاست‌های جدید خود را اعمال کند، زمان زیادی نیاز دارد و به همین علت نمی‌توان در خصوص روابط ایران و پاکستان نیز در این برهه زمان نتیجه گیری خاصی کرد.

چه عواملی سبب شد تا ترکیه در ماه‌های اخیر از ایران فاصله گرفته و سیاستی جدید در پیش گیرد؟

ترکیه در سال‌های اخیر دچار مشکلات متعدد شد که در پی این مشکلات دولت اردوغان محبوبیت خود را از دست داده و در راستای جبران این وضعیت و بهبود وضع اقتصادی خود در این مسیر گام گذاشت که روابط خود را با عربستان، امارات و رژیم اسرائیل بهبود بخشد. ترکیه از زمانی که قطر در تنگنا قرار گرفت و از سوی کشورهای عربی تحریم شد، در کنار قطر ایستاد و همین امر سبب شد تا روابط ترکیه با عربستان و امارات تیره و تار شود و اختلافاتی در این خصوص به‌وجود آمد که با حمایت ترکیه تصمیم گرفت تا این رویه را تغییر دهد و در راستای حل مشکلات خود بار دیگر رابطه خود را با عربستان و امارات سامان دهد. به همین علت ترکیه در چند ماه اخیر به صورت کلی متحول شده تا جایی که حتی با رژیم اسرائیل که خصومت داشت نیز وارد رابطه شده و میزبان مقامات آن در آنکارا شد. طبیعی است که در چنین شرایطی که آنها قصد نزدیکی به رژیم صهیونیستی را دارند، از ایران باید دور شوند زیرا این دو در تضاد است. ترکیه با تورم و کسری بودجه شدید مواجه است و به این نتیجه رسیده‌اند که برای عبور از این بحران‌ها باید سیاست خارجی خود را تغییر دهند و با برخی کشورها روابط بهتر و با برخی دورادور رابطه داشته باشند. بنابراین این عدم نزدیک شدن ایران و ترکیه را نمی‌توان مربوط به دولت سیزدهم دانست زیرا تحولات مهمی در منطقه رخ داده که مشخصا برخی تمات آن گریبان ایران را می‌گیرد.

این متغیرها در خصوص کشورهای حاشیه خلیج فارس نیز صدق می‌کند؟

در دولت دوازدهم به دور مذاکره و در دولت سیزدهم نیز دو دور مذاکره با عربستان انجام شد که به نظر می‌رسد نتایج مثبتی نیز داشته باشد. گویا اختلافات امنیتی میان ایران و عربستان حل و فصل شده و قرار است روابط دو کشور و رایزنی‌ها وارد فاز سیاسی شود. باید توجه داشت که از سرگیری روابط ایران و عربستان به نفع هر دو کشور و مردم منطقه است و خاورمیانه را وارد فاز جدیدی می‌کند. اگر روابط با عربستان حسنه شود این نخستین موفقیت دولت است هرچند باید پایه‌گذاری آن از دولت گذشته صورت گرفته است. این یک اتفاق برای کل منطقه خاورمیانه و ثمرات سیاسی و اقتصادی مثبتی خواهد داشت. از سوی دیگر روابط ایران با عمان و قطر از زمان‌های گذشته مثبت بوده و به نظر می‌رسد که این روند به خوبی نیز تداوم یابد. در این برهه زمانی نیز قطر به یک بازیگر مهم بدل شده و روابط ایران و قطر مستحکم شده است که شاید رفت و آمدهای اخیر میان دو کشور در این عرصه نقش مهمی داشته است. عمان نیز روابط تاریخی و خوبی با ایران دارد و این روابط همچنان ادامه خواهد داشت. امارات نیز به این نتیجه رسیده که باید با ایران تنش‌زدایی داشته باشد و به همین علت روابط ایران و امارات نیز رو به بهبودی است. در این میان روابط ایران و بحرین هنوز چندان هم خوب نیست و با حواشی روبه‌رو است. رابطه ایران و کویت نیز فراز و نشیب دارد و ایران نیز با این کشور کج دار و مریز رفتار می‌کند تا تنشی ایجاد نشود.

در فضایی دور تو و در لبنان، عدم موفقیت حزب ا... در انتخابات پارلمانی لبنان در منطقه چگونه است؟

باید توجه داشت که همواره در خصوص روابط ایران و کشورهای عربی منطقه افراق شده است چه زمانی که گفته می‌شد ایران، برخی کشورها را اداره می‌کند در آن افراق وجود داشت و چنین موردی نبود. ایران شاید در کشورهای عربی تصمیم ساز بوده است، اما هیچگاه تصمیم گیر نهایی نبوده و این صحبت‌های اغراق‌آمیز سبب شد تا امروز برخی اتفاقات سیاسی در منطقه رخ دهد. باید توجه داشت که برخی از سیاسیون این کشورها به هر دلیلی در ایران بوده‌اند و در زمانی که به کشور خودشان برگشته‌اند روابط نزدیکی با ایران برقرار کرده‌اند زیرا حسن نیت ایران را در گذشته دیده‌اند. برای مثال شاهد بودیم که در زمان صدام برخی سیاسیون عرب و کردزبان به ایران پناه آورده بودند که پس از سقوط صدام روابط نزدیکی با ایران برقرار کردند و این کاملا طبیعی است همان گونه که امروز برخی سیاسیون افغانستانی به ایران پناه آورده‌اند. نباید پیروزی و شکست اغراق آمیز منعکس شود. از دست دادن چند کرسی در لبنان و یا تغییر دولت در عراق به معنای کاهش نفوذ ایران در عراق و لبنان نیست. نفوذ ایران در کشورهای همسایه یک نفوذ منطقه‌ای و فرهنگی است هرچند ابعاد امنیتی نیز دارد اما فارغ از مسائل سیاسی چنین نفوذی به‌وجود آمده است و به همین علت با از دست رفتن چند کرسی در مجلس ما چیز زیادی تغییر نمی‌کند. امروز باید واقعیت‌ها را دید و به دور از مسائل حاشیه سار صحبت‌های منطقی و اصولی را مطرح کرد. نباید به گونه‌ای صحبت کرد تا نفوذ فرهنگی و مردمی ما در منطقه کاهش پیدا کند. امروز امارات و عربستان نیز به دنبال نفوذ در منطقه هستند و در کشورهایی همچون عراق سرمایه‌گذاری‌های زیادی انجام داده‌اند. باید هوشمندانه عمل کرد و نباید بهانه به دست دشمنان داد. نباید در خصوص برخی مسائل خیلی خوش بین بود، به همین علت باید نگاهی واقع‌بینانه در دستور کار ما قرار گیرد و بر اساس واقعیت‌ها تصمیم گیری صورت گیرد.

جستار

رئیس تیم مذاکره کننده ایران:

به خاطر استقلال مذاکره می‌کنیم

علی باقری، معاون سیاسی وزیر امور خارجه و رئیس تیم مذاکره کننده ایران با اشاره به اینکه کوچک‌ترین شائبه برای تسلط بیگانه، به هر نحوی شود، مغایر با تفکر امام است، گفت: طرف مقابل ما آمریکا است. در واقع آمریکا در دنیا نماد استکبار و یکجانبه گرایی است و بقیه چندان ادعایی ندارند. او قدرت‌های کوچک همسو با خودش را ملزم می‌کند، ولی اصل او است. اینکه امام این طور روی آمریکا تأکید داشت، نشان دهنده عمق بینش امام است. بخشی از این گفت‌وگو در ادامه آمده است.

امام بکسری کلیدواژه مثل «عدالت» و «حمایت از محرومین» دارد. این کلیدواژه‌ها را امروز چطور می‌توانیم پیاده کنیم؟

به نظر من کلید واژه اصلی و محوری امام این است که نظام و حکومت را جزو احکام اولیه می‌دانستند. چون مثلا راجع به عدالت کم حرف زده نشده و حتی در خارج از دین ما متفکرین حرف زده‌اند. چون این یک امر تکوینی در عالم است و صرفا یک بحث تشریعی نیست. به نظرم این وجه ممیز امام نیست؛ وجه ممیز امام این است که بنیانگذار یک ساختار حکمرانی بر اساس تفکر دینی شده و این چیزی است که قبل از امام با غنا کافی و با جرأتش را نداشته‌اند.

خیلی افراد «استکبارستیزی» که در اندیشه امام مطرح است را به «غرب ستیزی» ترجمه می‌کنند. اما به نظر می‌رسد که منظور امام صرفا غرب ستیزی نبوده است. نظر شما در این خصوص چیست؟

یک کلید واژه امام که در شعارهای انقلاب هم بود، شعار محوری که همه کسانی که تاریخ انقلاب را لمس کرده باشند اولین شعاری است که به ذهنشان می‌آید، «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی» است. آزادی که مشخص است، استقلال همان آزادی در ساحت بین‌الملل است. به نظر من «استقلال» کلید واژه‌ای است که مرزها را مشخص می‌کند. هر جا که می‌خواهد رفتاری از بیرون یک نگاهی از درون موجب کوچک‌ترین شائبه برای تسلط بیگانه، به هر نحوی شود، مغایر با تفکر امام است. استکبار یک نماد است که به فرمایش مقام معظم رهبری مصداق اتمّ آن آمریکا است. یعنی آن کلیدواژه است و باید بر اساس آن مصداق پیدا کنیم. چیزهایی که از مرزهای استقلال، که هویت ما است؛ هویت دینی، انقلابی، ملی و به تعبیر مقام معظم رهبری تاریخی. کاروژه استقلال این است که از این سه هویت حفاظت شود. اگر کوچک‌ترین خدشه‌ای به این سه هویت وارد شود، آن وقت ما چیزی نیستیم که بخواهیم دنبال هدفی بگردیم. چون ما الآن به خاطر اینکه هویت داریم، می‌گوییم این هدف اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را دنبال می‌کنیم. بالاخره ما این واقعیت را داریم می‌بینیم که دنیا در چارچوب تفکر یک عده قدرتمدار اداره می‌شود و آن چند قدرت خیلی نرم و شیک می‌خواهند بقیه بازیگران صحنه بین‌المللی را در آن چارچوب مدنظر خودشان بیاورند. معلوم است که هدفشان چیست. ملتی واقع می‌خواهند هویت ملت‌ها را خدشه دار کنند. ملتی که هویت نداشته باشد، هر کاری می‌توانید با او بکنید. هنر اصلی امام این بود که استقلال را به این معنا ترجمه کرد و در عرصه حکمرانی به آن عینیت بخشید. چون یک وقت لا به لای خطوط کتاب است، این یک بحثی است، اما امام در عرصه حکمرانی این کار را انجام داد و از روز اول با مقابله‌ها، تقابل‌ها، مخالفت‌ها، دشمنی‌ها و کینه توزی‌های کسانی که از اساس با این تفکر مخالف بودند مواجه شد؛ جریان تجزیه طلبی در داخل و تروریسم و... آدم وقتی به ۱۰ سال اول انقلاب بر می‌گردد که برکت حضور امام در این کشور همه را مستفیض کرده بود، می‌بیند بخشی از آنها برای ساقط کردن یک حکومت تازه متولد شده که هیچ، برای یک حکومت مستقر کفایت می‌کرد. این هنر امام بود ولی بعضی‌ها تعابیر دیگری دارند که در چارچوب پارادایم ذهنی خودشان شاید درست هم باشد.

این استقلال را در مذاکرات چقدر رعایت می‌کنیم؟

به خاطر استقلال مذاکره می‌کنیم؛ اگر نمی‌خواستیم از استقلال صیانت کنیم، هرچه آنها می‌گفتند را می‌پذیرفتیم. اصلا همه دعوا سر صیانت از مرزهای استقلال و خطوط قرمز دقیقا همین است. یعنی اگر ما هرچه آنها می‌گفتند را مثل خیلی از کشورهای دیگر می‌پذیرفتیم، اصلا مذاکره نمی‌کردیم.

آنها یعنی آمریکا یا کشورهای دیگر از جمله روسیه هم شامل می‌شود؟

طرف مقابل ما آمریکا است. در واقع آمریکا در دنیا نماد استکبار و یکجانبه گرایی است و بقیه چندان ادعایی ندارند.

چون شما «قدرت‌ها» گفتید.

او قدرت‌های کوچک همسو با خودش را ملزم می‌کند؛ ولی اصل او است. اینکه امام این طور روی آمریکا تأکید داشت، نشان دهنده عمق بینش امام است. نه بعد از انقلاب، امام از سال ۴۲ آمریکا را هدف قرار می‌دهد و بعد هم می‌گوید برای اینکه من راجع به آمریکا صحبت کرده‌ام رژیم دارد من را دستگیر می‌کند. چون هر بازیگری در صحنه بین‌المللی دنبال کسب منفعت بیشتر است و اگر برای او امکان داشته باشد به منافع یا حقوق یک بازیگر دیگر تجاوز می‌کند.